

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МАТЕРІАЛИ
наукової конференції професорсько-викладацького складу
Полтавського державного аграрного університету
за результатами науково-дослідної роботи 2021-2022 років

17-18 травня 2023 року

Полтава

Редакційна колегія:

Олег Горб, проректор з науково-педагогічної, наукової роботи, доцент;

Олександр Петраш, доцент кафедри механічної та електричної інженерії;

Ілона Яснолоб, начальник науково-дослідного сектору, доцент кафедри підприємництва і права, доцент;

Світлана Козина, завідувач відділу з питань інтелектуальної власності;

Олександра Біловод, декан інженерно-технологічного факультету, доцент;

Людмила Дорогань-Писаренко, декан факультету обліку та фінансів, професор;

Сергій Кулинич, декан факультету ветеринарної медицини, професор;

Микола Маренич, директор навчально-наукового інституту агротехнологій, селекції та екології, професор;

Алла Світлична, директор навчально-наукового інституту економіки, управління, права та інформаційних технологій, доцент;

Анатолій Шостя, декан факультету технології виробництва та переробки продукції тваринництва, старший науковий співробітник;

Віктор Радочін, начальник редакційно-видавничого відділу.

Матеріали наукової конференції професорсько-викладацького складу Полтавського державного аграрного університету за результатами науково-дослідної роботи 2021-2022 років (м. Полтава, 17-18 травня 2023 року). – Полтава: РВВ ПДАУ, 2023. – 241 с.

АНАЛІЗ КІЛЬКІСНИХ ТА ЯКІСНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ПІДПРИЄМСТВА В ОЦІНЦІ ЙМОВІРНОСТІ ЙОГО БАНКРУТСТВА

Л. О. Дорогань-Писаренко, к.е.н., професор,

А. П. Дорошенко, к.е.н., доцент

О. В. Єгорова, к.е.н., доцент

В ринкових умовах неефективні, неконкурентоспроможні, неплатоспроможні підприємства припиняють свою діяльність. Банкрутство є процедурою, під час якої суд визнає надкритичний стан неплатоспроможності суб'єкта. Звісно, неефективне підприємство може не лише ліквідуватися через суд, але й закритися самостійно, з ініціативи власників, не набуваючи статусу «банкрут». Оцінку найближчих перспектив підприємства працювати або припинити діяльність здійснюють з позиції його фінансового стану, фінансової стійкості та ймовірності банкрутства.

В Україні наразі до традиційних ризиків підприємницької діяльності додалися ризики воєнного часу. І хоча від війни постраждала вся українська економіка, частина вітчизняного бізнесу продовжує працювати, а частина – припинила діяльність. Примітне, що закриваються не лише ті підприємства, які втратили активи безпосередньо внаслідок розв'язаної рф війни, але й розташовані у тилу й не зазнали прямих втрат майна. Показово, що й під час нещодавньої пандемії коронавірусу COVID-19 частина бізнесу «витримала удар», а частина – ні. Навіть у галузях, які найбільш постраждали від карантинних обмежень (транспортні перевезення, громадське харчування, послуги, розваги тощо) деякі підприємства припинили роботу, а деякі змогли адаптуватися до нових умов діяльності. Отже, працюючи у схожих умовах зовнішнього середовища, підприємства можуть показати як стійкість бізнесу, так і високу ймовірність банкрутства.

Оцінка ймовірності банкрутства не є оцінкою ймовірності настання випадкової події, яка може відбутися або ні. Банкрутство є завершальним (проте не обов'язковим) етапом тривалого періоду неефективної роботи підприємства, що супроводжується зменшенням доходу, збитковістю, зниженням ліквідності. Ознаки цих та інших фінансових проблем можна виявити завчасно. Найпоширенішим підходом виявлення проявів фінансової кризи є дискримінантний аналіз. Він узагальнює фінансові фактори ймовірності банкрутства в інтегральному показнику. [1]

Класичними моделями прогнозування банкрутства, що базуються на аналізі фінансових показників, є:

– модель Е. Альтмана (двофакторна та п'яти факторна у варіанті 1983 р.) – започаткували сучасний аналіз ймовірності банкрутства, усі наступні моделі є спробами вдосконалити або адаптувати цю модель до певних умов;

– модель Г. Спрінгейта;

- дискримінантна модель Р. Лісу і Р. Таффлера;
- дискримінантна модель Г. Тішоу;
- тест У. Бівера;
- універсальна дискримінантна функція;
- показник діагностики платоспроможності Конана і Гольдера та ін. [2]

Відмітимо, що при застосуванні розглянутих методів досить часто можна отримати протилежні висновки щодо ймовірності банкрутства об'єкта.

Спільними перевагами моделей оцінки ймовірності банкрутства є:

- простота і швидкість розрахунків;
- доступність отримати усю необхідну для розрахунків інформацію з фінансової звітності;
- за результатами розрахунків значення інтегрального показника за певною шкалою відносять до певної групи ризику, тобто висновки є однозначними, відсутня суб'єктивність;
- можливість оцінки зони ризику, в якій знаходиться підприємство.
- можливість порівнювати різні об'єкти;

Довгий час не було й сумнівів щодо точності отриманих результатів. Проте, 2020 року були оприлюднені дані, що засвідчують неправдивість висновків за моделлю Альтмана – 98-99 % компаній, які були визнані у результаті її використання потенційними банкрутами, не подавали заяв щодо банкрутства впродовж двох років. [3] Інший приклад – більшість підприємств, які закрилися внаслідок негативного впливу на економіку пандемії коронавірусу, за рік до цього мали низьку оцінку ймовірності банкрутства за фінансовими показниками. Звісно, пандемія, війна або інша надзвичайна ситуація, є форс-мажором, проте за будь-яких умов для підприємств важливі вміння адаптуватися до обставин, ефективний менеджмент, наявність стратегії управління стійкістю бізнесу.

Вважаємо, прогнозування банкрутства повинно враховувати не лише фінансові коефіцієнти, але і якісні характеристики підприємства, параметри – показники стану об'єкта, які не підлягають однозначному та точному визначенню, оскільки які не мають кількісного виміру. Завдяки бальній оцінці такі якісні характеристики ризику набувають числових значень. На оцінці таких характеристик побудовані, зокрема, метод Дж. Аргенті, метод Т. Скоуна, методика компанії Ernst & Whinney (зараз назва Ernst & Young) та інші. [4]

Метод Дж. Аргенті передбачає отримання відповідей на питання, які оцінюють недоліки в управлінні підприємством, помилки, припущені його менеджерами, та перші симптоми неплатоспроможності. Наприклад, потрібно дати відповідь «так» або «ні» на питання «Слабка реакція на зміни (поява нових продуктів, технологій, ринків, методів організації праці і т. ін.)», «Директор-автократ» тощо. Відповідь на кожне питання оцінюється певною кількістю балів (наприклад, за повільну та не завжди адекватну реакцію на зміну ринкових умов нараховують 15 балів, за автократію у вищому керівництві компанії – 8 і т. д.), за якими розраховують агрегований

показник «А-рахунок». Значення розрахованого показника є підставою для оцінки ймовірності банкрутства. Отже, метод оцінює стан неформалізованих чинників, які дозволяють виявити кризу управління на підприємстві. Аналогічний підхід покладений в основу методу Т. Скоуна. Коло аспектів, які охоплюють питання його тесту ширше – вони стосуються ділової активності, спеціалізації, фінансової стійкості, менеджменту. Зокрема, загрозливими вважаються, робота в сезонній галузі, перевищення короткострокових зобов'язань над оборотними активами, поєднання однією особою посад голови ради директорів та виконавчого директора тощо.

Методика компанії Ernst & Whinney полягає в оцінці якісних характеристик підприємства, серед яких є як досить традиційні (наприклад, продукція – лідер ринку), але більшість доволі неочікуваних (наприклад, наявність флагштока у дворі, фонтана у приймальній і т. п.).

Вважаємо, що в структурі інтегрального показника оцінки ймовірності банкрутства слід враховувати як показники фінансово-економічного стану, так й оцінку умов ведення бізнесу в країні, галузеві особливості діяльності підприємства, якість продукції (робіт, послуг), вплив ризиків на результати роботи (наприклад, залежність від погодних умов у рослинництві), диверсифікація ризиків тощо. [5]

Моніторинг, своєчасне виявлення ознак фінансової кризи та критичної неплатоспроможності, потенційних чинників ризику настання банкрутства та оцінки їх значущості дають можливість знайти шляхи покращення фінансового стану, запобігти банкрутству. Запропонований підхід може бути використаний як елемент загальної стратегії розвитку підприємства або оцінки його інвестиційної привабливості.

Список використаних джерел

1. Єгорова О.В., Дорошенко А.П., Кононенко Ж.А. Фактори розвитку фінансової кризи аграрних підприємств. *Modern economics*. 2020. № 20(2020). С. 99-104. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V20\(2020\)-16](https://doi.org/10.31521/modecon.V20(2020)-16).
2. Дорогань-Писаренко Л.О., Єгорова О.В., Яснолоб І.О. Методичні підходи до оцінки ймовірності банкрутства українських підприємств. *Причорноморські економічні студії*. 2022. Вип. 76. С. 209-216. DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.76-30>.
3. Heaton, J. B. The Altman Z score does not predict bankruptcy. *AIRA Journal*. 2020. Vol. 33(3). Pp. 33–34. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3570149>.
4. Dorohan-Pysarenko L., Rebilas R., Yehorova O., Yasnolob I., Kononenko Z. Methodological peculiarities of probability estimation of bankruptcy of agrarian enterprises in Ukraine. *Agricultural and Resource Economics*. 2021. Vol. 7. No. 2. Pp. 20–39. <https://doi.org/10.51599/are.2021.07.02.02>.
5. Yehorova O., Dorohan-Pysarenko L., Chip L., Tyutyunnik M. Assessment of entrepreneurial risks in agriculture. *Technology audit and production reserves*. № 1/4(45), 2019. С. 4-10.